

פרוטוקול מס' 128

מישיבת ועדה הכספיים

יום ג' כ"ג אלול תשל"ד - 10.9.74, שעה 9.30

נ כ ח ו :

חברי הועדה:

- י. קרגמן
- ע. אמוראי
- א. אפרח
- י. בדר
- י. גולן
- צ. גרשוני
- ב.צ. חלפון
- ש. לורנץ
- א. מלמד
- ע. פיינרמן
- ד. קורן
- ח. קולפו
- א. שוסטק

מוזמנים:

יושב-ראש הנהלת הסוכנות פ. ספיר

מזכיר הועדה:

א. קירשנר

קצרנית:

מ. איזנברג

סדר-היום:

- א. סקירת יושב-ראש הנהלת הסוכנות, מר פ. ספיר על מצב העליה והקליטה, ועל סיורו בתפוצת ישראל בארצות דרום אמריקה ובארצות הברית.
- ב. חוק עידוד החסכון, הנחות במס הכנסה ופערבות למילואות, חשט"ז 1956;
- ג. בקשת משרד הבטחון לאשר הוצאת 15 מליון לירות לתשלום הטבות לנכי צה"ל.

היו"ר י. קרגמן: אני פותח את הישיבה.
אני מקדם בברכה חמה את יושב-ראש הנהלת הסוכנות, ידידנו פנחס ספיר, עם שובו מסיורו בארצות-הברית ובארצות דרום אמריקה, הזמנתו להביא בפנינו רשמים מסיורו זה ואת ההתפתחויות האחרונות בתחום העלייה והקליטה.

היו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: אדוני היושב-ראש, אני מודה על הזמנה. שאלתי אם יש נוהג כזה בוועדת הכספים, ונאמר לי שאכן קיים נוהג כזה ועל פיו הופיעו בפני הוועדה המנחה פינקוס ומר דולצ'ין.

בנטיעתי זו טיפלתי בין היתר בנושא הפיזיונים האישיים מגרמניה לאלה שעזבו את הארצות שמעבר למסך הברזל לאחר שנת 1965. והכוונה היא בעיקר ליהודי רוסיה. עד עכשו קבלו יהודים פזיונים אישיים בסך 2,5 מיליארד דולר. ועד שנת 1980 יקבלו עוד 2,5 מיליארד דולר. ד"ר גולדמן שהוא היחיד המספל כיום בנושא זה, מנהל מו"מ על סכום נוסף. הוא תבע מהגרמנים 1,5 מיליארד מרק, והם הביעו הסכמת לשלם 600-500 מליון מרק. נפגשתי איתו ושוחחתי איתו בנושא זה. הצעתי לו שלא יסכים לשכום נמוך ממיליארד מרק.

בארצות-הברית בקירתי ב-8 ימים ב-10 ערים בענייני המגבית. מצב המגבית בכי רע, לא מבחינת ההתחייבויות אלא מבחינת החשלוש במזומנים. כל ההתחייבויות של המגבית, כולל ההתחייבויות של שנת 1974, מסתכמות ב-500 מליון דולר; חלק מבעלי ההתחייבויות אינם משלמים בגלל פשיטת רגל. יש אנשים-שלפני שנה תרמו 200,000-300,000 ל"ש והיום אין להם ממה להתקיים. חברת "לוינס" הפסידה לאחרונה 32 מליון ל"ש. מניות מרכס אנד-ספנסר בבורסת לונדון ירדו לשליש מערכון; מדד דאו ג'ונס בארצות-הברית ירד ירידה תלולה. ואני מכיר הרבה אנשים בארצות-הברית שהפסידו הרבה כסף.

ביום א' הזעיק אותי מר דולצ'ין לישיבה הנהלת הסוכנות שהוקדשה לענין המגבית. האמריקאים, כאשר שמעו מה המצב, הציגו לקצץ בתקציב. לאחר שהוסבר להם מה משמעות הדבר אמרו: נתגייס כולנו ונלך מעיר לעיר לאסוף כסף כפי שעשו באוקטובר 1967. מכס פישר בעצמו נטל עליו משימה זו.

ג' דה-רוטשילד תרם בשנה שעברה 1,5 מליון דולר. והשנה הוא רוצה לתרום 1,150,000 דולר. הברון רוטשילד גם הוא החליט לפחית תרומתו השנה. הועלה רעיון לקנס את כל אלה שתדמו מרבע מליון דולר ומעלה בטירה של רוטשילד בג'נבה כדי לשכנעם לתרום סכומים גדולים יותר. גם בענין זה עסקתי בארצות-הברית.

ומכאן לחלק העיקרי של סיורי - הסיור בתפוצת ארצות דרום אמריקה. אם ארצה לתמצת כל מה שראיתי בשני משפטים אומר: א. היהדות בארצות דרום אמריקה, נראית בה סימני שקיעה. ב. הצצתי ולא נפגעת. יהדות זו מונה 800,000 נפש, מהם 500,000 בארגנטינה, אם כי נאמר לי שפרופ' בקי ערך מחקר המראה שבארגנטינה יש רק 300,000 יהודים. מדוע נראים סימני שקיעה ביהדות ארצות הברית? אציין תחילה את הסיבות הכלליות.

המצב הכלכלי בארצות דרום אמריקה ידוע. כאשר באתי לאורגוואי ב-1957. למכור בונדס היה שער הדולר שם 4,5 פזות. והיום שער הדולר 2100 פזות. אוכלוסיית אורגוואי ב-1957 מנתה 3 מליון נפש, ועכשו - 2,5 מליון נפש. חצי מליון אוכלוסין עזבו את אורגוואי כי אין להם ממה להתקיים. היום אין להם במה לקנות דלק כדי להאיר את הרחובות. חור המבקשים דרכון יציאה מגיע ל-2 ק"מ.

לאן נוסעים?

היו"ר י. קרגמן:

יו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: לאוסטרליה, לארגנטינה ולברזיל. היהודים עדיין אינם זזים.

בארגנטינה יש אנטישמיות גלויה. אשתו של פרוץ היא הנשיאה של ארגנטינה. ולמעשה ישנם שני אישים השולטים היום בארגנטינה; האחד, שהיה שוטר בעבר, והוא שונא ישראל. והשני יהודי שהוא שר הכלכלה והדיקטטור הכלכלי של ארגנטינה.

בארגנטינה יש 17 תנועות נוער יהודיות ו-12 ארגוני נשים יהודיות. צעירים יהודים רבים נמנים עם קבוצות סוציאליסטיות ומאוואיסטיות. בלילה האחרון שהייתי בארגנטינה, שלושה בחורים יהודים זרקו פצצת מולטוב ונתפסו. הם יוכנסו לבית סוהר, או שעורכי הדין שלהם יפדו אותם חמורת סכומים גבוהים. סופר לי שעחונאי יהודי נהרג, ונאמר שהרגו אותו מפני שהוא כתב נגד הקבוצות השמאליות ומפני שהוא יהודי. קבוצות לאומניות יצאו בסמאות: "יחי פרוץ, מוות ליהודים".

ברזיל התפארה שהיא מצליחה להלחם באינפלציה. כאשר באתי לברזיל בענייני המגבית ב-1957 היה שער המטבע 65 קרוזרוס הדולר, והיום - 8500 קרוזרוס. בברזיל מנשבות רוחות חדשות כלפי ישראל. באו הערבים והניחו על השולחן 200 מליון דולר.

ומכאן לסיבות יהודיות שפציפיות. בעבר כאשר הייתי בא לארצות דרום אמריקה בענייני המגבית והבונדס, הייתי הולך לבתי ספר יהודיים להפגש עם הילדים. והייתי בטוח שרוב ילדי היהודים לומדים בבתי ספר יהודיים. בביקורי זה נוכחתי לדעת שהמציאות שונה לחלוטין. במכסיקו הקיף החנוך היהודי 95% מילדי הקהילה היהודית; היום רק 60%. בארגנטינה רק 20-18% מילדי הקהילה היהודית מקבלים חנוך יהודי. בחגיגה שנערכה למלאת 80 שנה לקהילה היהודית בארגנטינה סופר לי ש-80% מילדי הקהילה אינם מקבלים חנוך יהודי ואינם יודעים מלה עברית. והסיבות? א) היהודים אומרים שהחנוך העברי יקר מדי; ב) מדוע ילמדו הילדים אחר-הצהרים עברית? מוטב ילמדו צרפתית או אנגלית, או הבנות נגינה על פסנתר והבנים ג'ודו.

ביקרתי בכמה בתי ספר של החנוך העברי. הרוב הן מורות שהידיעות שלהן מצומצמות ביותר. נכנסתי לכתות ושוחחתי עם התלמידים ונחרדתי מידיעותיהם על היהדות ועל ישראל.

הנוער היהודי בארגנטינה מתבולל כולו. אינש אינם יכולים לדבר כי הספרדים מחקו אותם. והם אינם יודעים אלא ספרדית או אנגלית. בברזיל הופעתי בשש אסיפות וכולן דברתי אנגלית. הדבר החמור ביותר הוא - נישואי התערובה, המגיעים כיום ל-40% ומעלה. תחילה היו הבחורים היהודים מתחנים עם "שקיסות" והיום הבחורות היהודיות מתחתנות עם "שקוצים". במקומות ישוב קטנים, בהן הקהילה היהודית קטנה, איך לבנים ולבנות עם מי להתחתן אלא עם גויים.

האנטישמיות בעליה והכלכלה בירידה. הייתי בארץ בה היו בנקאים יהודים רבים. היום חלקם נושלו מעסקיהם. בארגנטינה יהיה קרוב לודאי משטר צבאי. שמעתי שהצבא כבר רמו על כך. עד כאן על הצד הקודר של יהדות דרום אמריקה.

כאשר אתה מדבר עם יהודים בארצות דרום אמריקה על עלייה לישראל, הם מתעניינים קודם כל בנושא הבסחון. כאמור הייתי שם, אמרו לי יהודים: כל יום קוראים דברים על מלחמה שעתידה לפרוץ היום או מחר. עד שבא משה דיין והכריז בדרום אפריקה שבשנתיים הבאות לא תהיה מלחמה, לא היה לי מה להשיב ליהודים אלה. לאחר הקרזתו זו של משה דיין יכולתי לומר: משה דיין אומר בי בשנתיים הקרובות לא תהיה מלחמה. אגב, כל אלה שהיום יודעים שבעוד שלושה חדשים תהיה מלחמה, מדוע לא ידעו שחפרוץ מלחמת יום הכיפורים?

בפורט אלגרה שבברזיל היו לי שיחות עם צעירים יהודים, שיחנת שנמשכו עד השעות המאוחרות של הלילה, וכולן על אידיאולוגיה. הם אמר לי: קיימת מדינת ישראל, אבל אנחנו ברזילאים. לעומת זאת נפגשתי עם 20 סטודנטים שאמרו לי שהם רואים את עתידם בישראל.

יש שם 17 תנועות נער; השומר הצעיר על שם
אנילביץ, תנועה על שם יצחק שדה, תנועה על שם אבא ברדיצ'ב, תנועת רחובות,
ותנועות נוער אחרות. כאשר שאלתי כמה עולים לישראל מכל תנועות הנער,
אמרו לי: 100 איש מכל תנועות הנוער.

90% של הנוער היהודי בארצות הברית דרום אמריקה
לומדים באוניברסיטאות. יש ביניהם טרוצקיסטים ומאואיסטים. נפגשתי
עם אחיהם מהם ושוחחנו עד השעות הקטנות של הלילה. שאלתי מה להם ולטרוצקי
שהרגו אותו במכסיקו ב-1942 על כל פנים היהודים בתנועות השמאלניות
הטרוצקיות פעילים מאד.

באורגוואי הופעתי בפני אסיפה של 3000 איש
שנערכה בשבת בבקר. אם באו כל כך הרבה יהודים לאסיפה בשבת בבקר, זה מעיד
על אי-השקט שלהם. כמובן, במקומות הקטנים באו כולם עם הילדים.

העלייה מארצות הברית דרום אמריקה היתה בירידה
לפני מלחמת יום הכיפורים, ומלחמת יום הכיפורים הביאה לרתיעה לפני
עליה. היה לי ויכוח עם תלמידים בבתי ספר. תלמידה אחת קמה ושאלה:
כמה מתוך 2600 קרבנות מלחמת יום הכיפורים נפלו משום שממשלת ישראל לא
רצתה לעשות שלום עם הערבים? דברים אלה מצביעים על הלך הרוח בקרב הצעירים
היהודים. רבים מהם שואלים, מדוע לא מדינה פלשתינאית? אמרתי שבשבילנו
הדבר הוא בבחינת יתרג ולא יעבור. יש כאלה הרואים בנו ריאקציונרים
הרוצים דק מלחמות, והם אינם רוצים לשמש בשר תותחים.

נפגשתי עם השליחים של מחלקת העלייה של
הסוכנות. להפתעתי הרבה יולם בעלי רמה. יש ביניהם מבני המקום שעלו
לישראל נקלטו וחזרו בשליחים. פרקליט המדינה בחיפה התנדב לשליחות
לשנתיים. נקודת האור הגדולה זו תנועת העלייה. היא מזכירה לי את תנועת
החלוץ בארצות מזרח אירופה. תנועת העלייה יש לה פוטנציאל גדול. דבר נוסף
חיובי - חלופי משמרות בהנהגה. הדור הקודם פינה מקומו לצעירים ילידי
המקום. הייתי בבית כנסת במונטבדאו והאווירה הזכירה לי אווירת בית המדרש
בעיר הולדתי בפולין. בארצות אמריקה ההרומית יש פחות יהודים דתיים
מאשר בארצות הברית.

בסיכום, מצב היהדות בדרום אמריקה עצוב מאד.
אם מצב זה ימשך ויעלו 1000-2000 איש לשנה, תוך 20-25 שנה לא יהיה זכר
לקהילות היהודיות בדרום אמריקה. שלוש פעמים הקימו יהודים קהילה יהודית
בברזיל; בפעם הראשונה אחרי גירוש ספרד; בפעם השנייה בתקופת השלטון
ההולנדי ובפעם השלישית כאשר החלה הגירת יהודים מארצות מזרח אירופה
בשנות השמונים של המאה התשע-עשרה. היום אתה יכול למצוא בברזיל נכדיהם
של הברילונים, בני זכרון יעקב ומושבות אחרות בארץ-ישראל. בן-גוריון
נהג לספר שמבני העלייה שעלו אתו לארץ ישראל, אשר מנו 97 איש, נשארו
בארץ רק שלושה.

תופעה מעודדת היא עליית הצעירים למנהיגות
בקהילות היהודיות בדרום אמריקה. בין ארגוני הנשים הרבים מצאתי שם
ארגון נשים של קופת חולים לאומית. ארגון הנשים החשוב והגדול הוא -
ויצ"ו; הארגון השני - "הפיונרס ווימאן". במכסיקו יש 25,000 יהודים
ו-15 ארגוני נשים.

למרות הסימנים הקודרים, לא רק שהיאוש
אינו מתגנב ללבי, אלא אני יכול לומר: הצאתי ולא נפגעתי. דברתי עם
מר פינקלשטיין על הגברת החנוך העברי. ואם יהיה צורך "לגנוב" כסף
למטרה זו משר האוצר, נעשה זאת.

אחם יודעים שהעלייה מברית-המועצות ירדה
בשליש עד ארבעים אחוז, והנשירה בוינה גדלה. ב-1971 היה גידול בעלייה
מברית-המועצות; ב-1972 למעשה החלה העלייה המשמעותית מברית המועצות;
ב-1973 היה מספר העולים מברית המועצות כמספרם בשנת 1972; ב-8 החודשים
של שנת 1974 הגיעו 22,000 עולים במקום 34 אלף בתקופה המקבילה ב-1973.
עם קבלת תיקון ג'קסון יש סיכוי שיגדל מספר העולים מברית המועצות.
בשיחה עם הסנטור ג'קסון אמר לי, כי לתיקון שהציע אין קשר עם הבדחרים
היהודים. הוא סיפר לי שכקפטן בצבא האמריקאי במלחמת העולם השנייה,

רודף אותו המראה שראה במחנה ההשמדה בו עונו והומתו אלפי יהודים.
ג'קסון אמר לרוסים: אתם רוצים מעמד של מדינה מועדפת? - תפסיקו רדיפת
היהודים ותנו ליהודים לצאת. הצטרפו אל ג'קסון הסנטורים יעבץ וריביקוף.
בסופו של דבר הרוסים נכנעו, ועכשו הויכוח הוא על השאלה, למי תהיה
הסמכות לבטל את ההעדפה במקרה שהרוסים לא יעמדו בהסכם.

ה. קורפן: מהו מספר היהודים שינתן להם לצאת?

יו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: ג'קסון טוען שהוא אינו מדבר רק על יציאת
יהודים. עמממה שאני שמעתי מדובר על הגירה
של 50,000-60,000 איש. הסוביטולוגים אומרים, שבמצב זה יחליטו הרוסים
להפטר מ"הצרה" הזאת ויודיעו שכל יהודי שרוצה לצאת, יצא. יתכן שהדבר
עלול לקרות, ואנו צריכים להיות מוכנים לאפשרות כזאת.

אתם מקבלים דייווחים על עניני הקליטה מחברי
וידידי שר הקליטה רוזן, שר האוצר רבינוביץ ושר השיכון עופר. אני יכול
לומר, שאנו עושים הכל כדי לפתור בעיית השיכון. אבל אינני רוצה לדבר
בשמה. הם יבואו וידווחו.

אם יתממש ההסכם עם רוסיה, בעקבות תיקון
ג'קסון, ואם הרומנים יקיימו מה שהבטיחו, יכול להיות שהמספר של 100,000
עולים איננו בשמים. עד עכשו נתנו לנו האמריקאים לקליטת עולים מברית
המועצות 85 מליון דולר; סכום נוסף של 50 מליון דולר נמצא בדיון.

ביקרתי במרכז קליטה בנתניה ובמרכז קליטה
אחרים. ושמעתי טענות, חלקן טענות אמיתיות וחלקן טענות שאין להן יסוד.
יש דברים הזועקים לשמים ויש דברים הקשורים בביורוקרטיה. באשר לשיכון,
ביוני כבר נתנו יותר דירות מאשר במאי, וביוני יותר מאשר ביוני; כידוע
שכרנו כ-7500 דירות לעולים. ויש 1000 דירות שאינן מאוכלסות. אני מבין
ש-300 דירות מוחזקות כ"הון חוזר". אבל זה ענינה של הממשלה ולא של הסוכנות.

באשר לבעיית התעסוקה, הלכתי ל-20 ונימיה נאישים
בישראל ושוחחתי אהם על אפשרות קליטת עולים אקדמאים, בנייהם נשיא התעשיינים
מר מושביץ ומנכ"ל "כור" מר עמית. נאמר לי שגורמים אלה יכולים לקלוט
2000 אקדמאים. מס הכנסה זקוק כיום ל-100 רואי חשבון וכלכלנים. רשת
הסופרמרקטים בארץ מוכנה לקבל 100 איש. הבאתי את הדבר בפני שליחי העלייה
בארצות דרום אמריקה.

היו"ר י. קרגמן: תודה למר ספיר. נשמע שאלות והערות חברי
הועדה.

א. מלמד: כיושב-ראש הסוכנות, שהיא בעלת מניות בבנק לאומי
לישראל, האם אפשר לשמוע מפיך על השביתה בבנק
לאומי לישראל?

יו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: על ענינים כלכליים אינני מדבר.

ע. פיינרמן: אני רוצה לעמוד על נושא אחד - נושא הקליטה.
אני יוצא מתוך הנחה שמכל העז שדיבר עליו
מר ספיר יצא גם מתוק - עלייה גדולה יותר של יהודים לארץ.

היו"ר י. קרגמן: יכולה להיות גם חפיסה אחרת, שהרוסים יתירו
ליהודים לצאת, אך לא בבת אחת.

ע. פיינרמן: הנכונות של יהודים מרוסיה ויהודים מהמערב
לעלות לישראל תלויה ביכולת שלנו לקלוט אותם.
כל מכתב רע, וכל ספור על קליטה לא מוצלחת, יפחיתו מספר היהודים
שירצו לצאת ומתוך היוצאים מספר הבאים לישראל. יש מספרים מדאיגים על
נשירה. מחברר שהחמר האנושי הטוב נושר בדרך.

נושא הקליטה, לדעתי, יש אפשרות להפוך אותו למנוף מחודש להבראת המדינה. אני גורס שהתקופות הגדולות במדינה באו עם ואחרי עלייה גדולה. ותקופות השקיעה באו לאחר הפסקת עלייה כזאת. עלייה גדולה לארץ מביאה עמה גילויים של הבראה חברתית וגילויים של הבראה וחנופה כלכלית. מכאן שתי מסקנות; האחת - לגבי אווירת הקליטה ויצירת משטר קליטה. כל יהודי בארץ שתשאל אותו אם קליטת העלייה זה דבר חשוב ישיב לך בחיוב. אבל ברגע שהדבר עומך במבחנים של ממש, מתברר שאין אצלנו אווירה של קליטה. זו תוצאה של זמציאות של שנים בה התרגלנו כולנו לראות את הקליטה כנושא מוסדי. זה אנכרוניזם שאולי רצוי שמוספיר יבדוק אותו.

יו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: אתה רוצה שאלחם עם כל העולם?

ע. פיינרמן: אם נגיע לממדי העלייה הצפויים, הדבר יחייב הסדר שונה מזה הקיים היום, כי המצב היום מרבה מהומה, מרבה מבוכה, מרבה חסכול ואינו מביא לקליטה טובה.

אני רואה בדאגה רבה שאנו נידחף למציאת פתרונות כלכליים שאינם פתרונות בריאים ונכונים לטווח ארוך. אם הקליטה ברובה הגדול לא תהיה בסקטורים הכלכליים המשקיים הבריאים - התעשייה והחקלאות - נחטיא את המטרה להבריא את המשק דוקא בעזרת העלייה.

המסקנה השניה היא בתחום החברתי. אנו, בנינו רק למבצעים גדולים. איננו בנינו לחיי יום-יום אפורים. אם באה רוח גדולה וצורת בכנפיה את הצבור, אנו עושים דברים שאיננו עושים בתקופות רגילות. אם לא נעמיד נושא הקליטה במרכז ההתענינות שלנו, ואם לא נביא לכך שיראו בעלייה בשנים הקרובות את הנושא המרכזי של חיינו המחייב התנדבות של מאות אלפים לקליטה והתחלקות עם העולים, הדבר יביא לכך שעלייה זו שהיא מפונקת יותר מהעלייה שבאה בשנות החמשים לא תקלט כפי שהיא יכולה להקלט.

ש. לורנץ: מר ספיר קבע דיאגנוזה חמורה מאד, שעתידן של הקהילות היהודיות בתפוצות הוא חלילה כלייה. אין חנוך יהודי, 40 אחוז נשואי תערובת, ואז המסקנה פשוטה: חס וחלילה כלייה. אני שואל, האם אין בפירור ספיר שום רעיון למנוע כלייה זו?

אשר לעלייה מרוסיה, נקודה שבעקבות מאמציו של הסנטור ג'קסון, יתירו הרוסים ל-60,000 יהודים בשנה לעלות לישראל. לא תהיה בכך כל תועלת, אם מספר הנושרים יעלה ולישראל יגיעו פחות עולים. מה לשעת מר ספיר ניתן לעשות כדי למנוע את הנשירה?

אפשר להגיד שהסוכנות מטפלת רק בעלייה. אבל אני שואל: האם אין חובה לטפל גם בהקטנת הירידה מן הארץ? ועדה זו שמעה ממקורות מוסמכים מי הם היורדים. ואנו יודעים בדיוק את אחוז היורדים. מה מועילים חכמים בתקנות אם מצד אחד משקיעים כוחות עילאיים בעלייה אך מצד שני אין עושים לעצירת הירידה?

היו"ר י. קרגמן: אני מברך את חבר הכנסת לורנץ בהגיע בנו למצוות.

ש. לורנץ: אני מודה על הברכה. ומזמין את חברי הוועדה להשתתף בשמחתי.

ח. קורפן: מר ספיר תיאר בפנינו מצבה של יהדות התפוצות בצבאים קודרים מאד. ובכל זאת אמר שהצפיץ ולא נפגע. אני תמה. אינני יודע על יסוד מה האמונה והבטחון.

פ. ספיר: ציינתי גם נקודות אור.

ה. קורפו:
האם בבקורך בשתי התפוצות לא שמעת טענות כלפי ממשלת ישראל שאינה מפיחה את הרוח הגדולה עליה דיבר חבר הכנסת פיינרמן.

צ. גרשוני:
אני מבין את שאלתו של חבר הכנסת קורפו. יש אמונות גם לאנשים שאינם דתיים. יש דברים שגם אני מאמין בהם. אני מאמין שיש אנשים, שכאשר הם מקבלים על עצמם משימה, למרות כל הקשיים הם יבצעו אותה. אני מאמין באנשים אלה. וכך השתי כאשר שמעתי בהקשבה דרוכה את דברי מר ספיר. הוא הציץ וראה מציאות איומה, לא רק קשה, אבל יש לו אופי כזה, שאינו מתיאש. הוא רואה את נקודות האור ורואה כיצד יכולים הדברים להראות אם לא רק יאמינו אלא גם יעשו.

אני רוצה לשאול את מר ספיר, כיצד ייראו הדברים למעשה אם יגיעו 100,000 יהודים בשנה, מהם 60,000 מברית-המועצות ו-40 אחוז מהעולם החפשי?

מר ספיר דיבר על תנועת עליה בתפוצה הדרום אמריקאית. ואני אומר שבארץ מוכרחה לקום תנועת קליטה.

א. אפרת:
הביטוי "שקיעת היהדות" נראה לי מוגזם. אני הייתי מייעץ שלא להשתמש בביטוי זה. אני קבלתי דיווחים מהשליחים שלנו בדרום אמריקה על ביקורו של מר ספיר לפני שנה וחצי ועכשו; הם התרשמו מהבקורים שלך טוב מאד. אני שואל אותך מר ספיר: האם אתה חושב שאנו מסייעים מספיק לתנועות הנער בארצות דרום אמריקה? תנועת נער חזקה יכולה לשמש מנוף חשוב לעליה, כי בעקבות בני הנער באים ההורים. ואני יודע שתנועה כמו שלנו נחשבת שם לתנועה העומדת בסחף הפוליטי.

אני שומע טענות כבדות על ההסברה הכללית בקרב יהדות דרום אמריקה. עד שבא מר ספיר לדרום אמריקה, עובר זמן רב. בתקופת הביניים יהדות אמריקה הדרומית אינה מקבלת הסברה מסיבית נכונה.

א. מלמד:
בקשר למהות החנוך בקהילות היהודיות בתפוצות, אנו יודעים שרק החנוך העברי אינו מספיק. השאלה היא, האם החנוך לא צריך להיות יותר שרשי מבחינה יהודית?

אשר לקליטת העליה, רוב העולים מברית המועצות הם אקדמאים; כושר הקליטה של אקדמאים, הוא חלש מאד. מה הסיכויים להרחבת כושר הקליטה של אקדמאים?

עולי ברית המועצות טוענים שאילו הם היו מטפלים בעולי רוסייה, היה הטיפול טוב יותר. האם יש כוונה להכניס יותר ויותר מטפלים מתוך מיטב העולים מברית המועצות?

ג. פח:
מר ספיר, זה דבר חשוב מאד שאתה נתקל עכשו בדברים שאילו היו מספרים לך עליהם לפני חצי שנה, הייתי אומר שזו השמצה. יש לנו יהודי חם במשרד הקליטה, השר רוזן, אבל הוא אינו שולט על המשרד. ומשרד הקליטה הוא "סוס טרויאני". השר רוזן עושה מאמצים עצומים, אבל המשרד מחבל בכל מאמצים. זה דבר איום ונורא. הרי אנו עושים למען העולים החדשים מעל ומעבר לכל המקובל בעולם. מדוע אפוא נותנים להם מה שנותנים תוך הוצאת נשמתם? מר ספיר, האם יש לך תכנית לפתור את הבעיה? אולי נחזיר את נושא הקליטה לשוכנות ונבטל את משרד הקליטה?

יו"ר הנהלת הסוכנות פ. ספיר: אני מסכים לניחוח של חבר הכנסת פיינרמן; אני מסכים שיכול להיות שהרוסים ירצו להפטר מהיהודים ויפתחו את השערים לרווחה. רוב העולים מרוסייה, הגיעו לישראל לא מתוך חיוב אלא מתוך שלילת כל הקיים בברית המועצות. הם רצו לצאת מברית המועצות. ברור יש ביניהם גם ציונים טובים

ואידיאליסטים. אני מסכים אתך, חבר הכנסת פיינרמן, שעליה המונית מעוררת גלי החלהבות ויצירה ואפילו משפרת את האווירה.

חבר הכנסת אפרת, היהודים מדרום אמריקה אינם מתעניינים בקבוץ ובמושב. ואני אומר שלקריית שמונה, לחצור ולמעלות צריך ללכת נוער ישראלי. התחלתי לטפל בכך ערב נסיעתי. אם לא ילכו 2000 ישראלים לקריית שמונה, למעלות, לחצור, למצפה רמון ולירוחם, לא נשפר את המצב במקומות אלה. איננו יכולים לשלוח עולים למקומות אלה. אם נשלח אותם לשם, הם יעזבו את הארץ או יעברו לחל-אביב.

תנועות הנוער עושות פעולה חשובה. אבל יש נוער יהודי שאיננו נמצא במסגרת תנועות הנוער. יש סטודנטים המתקוממים נגד הוריהם. אין זה מוצא חן בעיניהם שהוריהם הם חרשתנים או סוחרים. והם נעשו טרוצקיסטים ומאואיסטים. יש גם בחורים שעומדים בשער, אך יש להם דיעות שונות על ישראל. חבר הכנסת המר שיש לו דיעות אחרות, שיטע ויסביר להם דיעותיו, ויביא יהודים שילכו לקריית שמונה מעלות ומקומות אחרים.

אמנתי שהצצתי ולא נפגעתי. ולמרות הכל אני מאמין שיבואו מדרום אמריקה 20,000 יהודים. הייתי ב-16 ערים בדרום אמריקה, נפגשתי עם יהודים בכל מקום. נפגשתי עם צעירים ועם מבוגרים. יש תופעות מרנינות את הלב של ילדים ונערים הלומדים במסגרת החנוך העברי, יודעים על ישראל ואוהבים את ישראל. אבל יש גם תופעות שליליות. אמרתי שאני רואה את תנועת העליה כפוטנציאל לעלייה.

אשר להגברת החנוך העברי, אני מביא תכנית של הכפלת היקף החנוך העברי בריו, בסך-פאולו, בוונצואלה ובמקומות אחרים. לסוכנות אין כסף למטרה זו. ובכל המקומות הללו הכסף ערכו יורד והמורים מקבלים משכורתם בדולרים. בכל זאת הכינונו תכנית ונגשים אותה.

אשר לשאלת הירידה מן הארץ, ירידה היתה כל השנים. בעקבות הויכוח על ארץ-ישראל והכנסת מליון ערבים, בדקתי עם מר שכרון מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מספר היורדים מן הארץ. והתברר שבמשך 25 שנה ירדו מהארץ 200,000 יהודים. והריבוי הטבעי בקרב היורדים מגיע ל-50,000. אינני חושב שהירידה מן הארץ כיום גדולה יותר. אין עוצרים ירידה? - על ידי כך שממציאים פחות את מדינת ישראל. רג מה שנאמר באג, כל מה שנכתב ומתפרסם כאן, מגיע לכל העולם. בכל מקום יש עתון קטן, וכל יום מפורסמות יצוצות על ישראל, ידיעות הכוללות גם השמצות.

ספרתי על המצב שעשינו למציאת מקומות לקליטת עולים אקדמאים. תוך חודש מצאנו 634 מקומות לבעלי מקצועות אקדמאים. יש עולים שקשה להם מאד להקלט, כמו מוסיקאים שמנגנים על כלים שאפילו שמוניהם אינם מוכרים בארץ. יש לי רשימות של 10,000 מקומות בהם יכולים להקלט עולים תוך שנתיים. רק חזרתי הלכתי למר מושביץ ואמרתי לו: אתה ציוני, תתחיל לפעול למציאת תעסוקה לעולים. השר רוזן מתרוצץ ממקום למקום להשגת מקומות עבודה לאקדמאים. אני חושב שיש פוטנציאל גדול לקליטת עולים. כמובן, אם ימשיכו לשאול, מי צריך השקעות בארץ - ושואלים מימין ומשאל - לא יהיו מקומות עבודה.

החשבון שלי הוא שמתוך 100,000 עולים יגיעו 60,000 עולים מרוסיה ורומניה, ו-40,000 מארצות אחרות, מהם 20,000 מדרום אמריקה.

בקליטת העלייה צריכים לשאת שנים - המימסד והעם כולו. הבעיה של שיכון תבוא על פתרונה. הכל מתואם עם הכל. עד דצמבר 1975 - והשר עופר אומר עד מרס 1976 - יהיו 25,000 דירות, כולל הדירות המתפנות. נניח שרוסיה מחליטה להתיר יציאתם של כל היהודים בבת אחת. האם לא נקבל אותם? נכריח כל אחד להכניס לביתו משפחה ונדחה ביצוע ותכנית השיכון של שלושה-פלוס.

אני מוכן שלא להשתמש בביטוי "שקיעת היהדות". אבל אני חוזר ואומר: ילדי נישואי התערובת הם גויים. ובישובים קטנים עלה אחוז נישואי התערובת. אם לא יעלו יהודים אלה לישראל, במקומות

אלה לא ישאר שריד ופליט מהקהילה היהודית. ואם לא נגביר את החנוך היהודי, תהליך זה יגבר.

בעיני איך מקום ל-17 תנועות נוער. לדעתי, מספיקה שחיים או שלוש תנועות נוער.

אשר למגבית, אמרתי שבתציב שלנו חסרים 200 מליון דולר, 100 מליון דולר של היו. גי. אי. ו-100 מליון דולר של המגבית בכל העולם. אולם הנהלת הסוכנות החליטה, במקום לקצץ בתקציב להגביר את המאמץ להעלאת ההכנסות מהמגבית. אנשים אומרים שהמצב בעולם כיום דומה למצב שהיה בשנים 1930-1929. מצב זה גורם לירידת ההכנסות של המגבית.

חבר הכנסת לורנץ, במסגרת החנוך היהודי מלמדים חנ"ך, מלמדים מסורת יהודית.

אני מסכים לדיעת שצריך לאפשר לעולי רוסיה לטפל בעולים החדשים המגיעים מרוסיה. כיום מטפלים בהם הלנדסמנשפטנים. אבל נמסר לי שגם בלנדסמנשפטנים יש שכסוכים.

אני יודע בעיות הקליטה. לא הצניחו אותי לסוכנות. היה לי יחס לקליטה עוד בהיותי בחפקידי הקודם. כאשר חבר הכנסת פת אומר, שמשרד הקליטה מחבל בקליטה, זה מוגזם. אמרתי שקולחה נתונים על אפשרויות הקליטה משלושה גורמים - התעשיינים, "כור" והטנפרמרקטים. אם למשרד השיכון יש תכניות גדולות יותר בתחום השיכון, אינני יודע. אני מאמין שהעלייה יוצרת מקומות עבודה. ארלוזורוב אמר לווקף: אל תדאג, עולים יהודים אלה מביאים את קליטתם במזוודתם. אני חושב שהדבר נכון גם היום.

רבותי, אחת משתיים: או שאנו מאמינים במה שאנו אומרים - ואני מאמין - שאנו יכולים להגיע בחמש שנים ל-7-6 מליון יהודים בישראל, או לא.

אינני מקבל את האמירה שהעלייה צריכה לחבריא את המשק. האם המשק של מושביץ חולה? כל החברות הממשלתיות הדרויות בשנת 1973. והתחזית לשנים 1974/75 היא הגדלת הרווחים. נכון הוא שיש בעיות עולמיות. איטליה נמצאת על סף פשיטת רגל. באנגליה המצב קטסטרופלי. אני אינני פסיבי, לא לגבי ממדי העלייה ולא לגבי אפשרויות הקליטה בישראל.

היו"ר י. קרגמן: אני מודה למר ספיר.

ב. חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למלוות, תש"ז-1956 - תכנית חסכון "יתרון" של בנק דיסקונט.

היו"ר י. קרגמן: אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום - חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווות תש"ז-1956 - תכנית חסכון "יתרון" של בנק דיסקונט. (קורא מכתבו של שר האוצר).

חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווות, תש"ז-1956 - תכנית חסכון "יתרון" של בנק דיסקונט - אושר

ג. חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה, תשט"ז-1956 - תכנית החסכון "עממית", "מתמיד", "תקשורת 10,000" ו"עירות פיתוח" של בנק הדואר.

היו"ר י. קרגמן: אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום - חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה, תשט"ז-1956 - תכניות החסכון "עממית", "מתמיד", "תקשורת 10,000" ו"עירות פיתוח", של בנק הדואר.

ג. פת: בתכנית זו יש שוני לעומת התכנית הקודמת של בנק דיסקונט. נאמר בדברי ההסבר שאת כספי החוסכים מפקידים אצל החשב הכללי. ואני מבין שאצל החשב הכללי אין מקבלים הצמדה.

א. קירשנר: מקבלים.
ע. פיינרמן: אני מציע שנבקש הבהרה החשב הכללי בנקודה זו.

היו"ר י. קרגמן: החשב הכללי עומד להופיע לפני הועדה בענין שוק ההון. נבקש ממנו להבהיר נקודה זו.

חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה, וערבות למילווה, תשט"ז-1956 - תכניות החסכון "עממית", "מתמיד", "תקשורת 10,000" ו"עירות פיתוח" של בנק הדואר - אושר

בקשת משרד הבטחון לאשר הוצאת 15 מליון לירות לתשלום הטבות לנכי צה"ל

היו"ר י. קרגמן: נחבלה בקשה של משרד הבטחון לאשר 15 מליון לירות להטבות לנכי צה"ל. החקיקה הדרושה בענין זה תבוא רק בנובמבר-דצמבר. כיוון שמשרד הבטחון רוצה להקדים את תשלום ההטבות לנכים, הא מבקש לאשר 15 מליון לירות.

ח. קורפו: מניין יבוא סכום זה?

היו"ר י. קרגמן: מכספי הרזרבה.

י. גולן: מדוע משרד הבטחון אינו מבקש העברה מסעיף לסעיף?

א. שוטסק: כיוון שמשרד הבטחון מבקש לאשר תוספת תקציב ולא העברה מכספי הרזרבה.

היו"ר י. קרגמן: נכון. אני מציע שנחליט שהחוק בענין זה צריך להיות מובא מייד עם חידוש מושב החורף.

ח. קורפו: אני מבקש שהיועץ המשפטי לוועדה יחווה דעתו אם זה בסדר מבחינה פורמלית. לגופו של ענין כולנו בעד האישור. השאלה היא אם זה בסדר מבחינה פורמלית.

היו"ר י. קרגמן: מבחינת החוק, זה לא לגמרי בסדר. אבל זה כבר שלוש שנים שאנו נוהגים להת אישור, זה ואחר כך בא החוק לכסות הוצאות זו.

ג. פת: אני מציע שנבקש את משרד הבטחון, שתשלום ההטבות ייעשה לפני החגים.

בקשת משרד הבטחון להוצאת 15 מליון לירות
לחשלום הטבות לנכי צה"ל - א ש ר ה

בברכת שנה טובה אני נועל את הישיבה.

היו"ר י. קרגמן:

הישיבה ננעלה בשעה 12.15